

HISTORIE VČEL

**MAJA
LUNDE**

Historie včel

Maja Lunde

BIENES HISTORIE

© 2015, H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) AS

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Překlad © Martin Nagy, 2017

Obálka © Jiří Miňovský – ARBE, 2017

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2017

ISBN 978-80-7585-218-2 (pdf)

Historie včel

Maja Lunde

Překlad: Martin Nagy

Věnováno Jesperovi, Jensovi a Linusovi

Tao

Čína, zóna 242 – Širong, oblast Sečuan, rok 2098

ZDÁLKY BY SE MOHLO ZDÁT, že na stromech nejsou lidé, ale něžáci přerostlí ptáci. My ženy jsme pracovaly v korunách stromů, na každém nás bylo několik. V jedné ruce jsem držela plastovou nádobu, v té druhé malý štěteček z jemného peří. Ale k obratnosti ptactva, které umí udržet balanc, jsem měla daleko. Na rozdíl od ostatních, které pracovaly nerušeně, soustředěně, jako kdyby stály nohama na pevné zemi, a ne na větvích. Každý den, dvanáct hodin takřka bez přestávky, jsem tam musela svádět boj s vlastní neohrabaností a marně hledala potřebnou rovnováhu. Pro tuhle práci jsem se rozhodně nenarodila.

Poměrně mladé stromy měly ještě slabé a křehké větve. Když jsem našlapovala do vyšších míst po těch slaboučkých větvičkách, připadalo mi, jako by byly ze skla. Jen to jemné praskání a vrzání mi cestou nahoru dávalo trochu jistoty, že skleněné nejsou a že se mohu dostat ještě o kousek výš, abych mohla dokončit svou práci na květech, které se nacházely až v samé koruně stromu.

Plastová nádoba, kterou jsem svírala v levé ruce, byla plná zlatého prášku, jenž byl den co den každé z nás přidělován v určených dávkách na počátku pracovního dne. Jednotlivé dávky se nelišily ani o mikrogram. Byl to pyl. A za pomoci

tohoto velmi cenného materiálu jsem každý den opylovala květy štětečkem z kuřecího peří. To pocházelo z kuřat chovaných speciálně k tomuto účelu. V průběhu let byla otestována různá vlákna, všemožné materiály, ale nakonec se ukázalo, že tato jemná peříčka jsou pro ruční opylování ta nejlepší a nejefektivnější. Za posledních sto let jsme tento způsob opylování v zóně 242 dotáhli k naprosté dokonalosti.

Včely jsme tu díky nadměrnému používání pesticidů vyhubili již kolem roku 1980. Tedy již hodně dlouho před kolapsem. A tehdy se začalo s opylováním květů za pomoci lidských rukou. Bylo nás k tomu zapotřebí téměř stejné množství jako zmíněného hmyzu. Když se vše zhroutilo, bylo naším velkým štěstím a zároveň i výhodou, že jsme tuhle práci ovládali. Kvůli svému přístupu k přírodě a sobectví k živočišné říši jsme byli nuceni vzít na sebe zodpovědnost a povinnosti včel. A když pak přišel kolaps, právě tohle umění nás zachránilo. Paradox.

Na květy, které mi ve slabém větru tančily nad hlavou, jsem skoro nedosáhla. Už jsem to téměř vzdala, ale při pomýšlení na důsledky, které by z toho vyplynuly, jsem naplnula tělo jako strunu, konečky prstů si květy přitáhla a práci dokončila. Špatně odvedená práce měla vliv na výši mzdy. Stejně tak i nešetrné zacházení se vzácným pylem. Výsledky naší práce však byly viditelné až za šest měsíců, na podzim, kdy byly stromy obsypány ovocnými plody.

Dnes jsem s ostatními ženami pracovala na poli číslo 748. Kolik jich bylo celkem, to jsem netušila. Ale s ohledem na počet pracovních skupin, kterých byly stovky, se dalo usoudit, že jich bude mnoho. Oděny jsme byly v šedých kombinézách a téměř tak splývaly s kmeny stromů. Mimikry. Jen při práci v korunách stromů mezi květy a listy jsme byly patrné.

Během práce bylo vždy ticho. Nikdo s nikým nemluvil. Každý se soustředil na svůj úkol a byly slyšet jen naše pohyby mezi větvemi, občas jemné zavržení dřeva pod naší vahou. Avšak někdy se ozval zvuk, který nás všechny donutil zamrznout

v pohybu a poslouchat. Zvuk praskající větve stromu. Každá z nás potom očima hledala příčinu a pachatele. Zlomená větev v podstatě znamenala jen dvě věci, méně ovoce a ještě méně peněz k výplatě.

Sem tam byl slyšet vítr, jak se prohání kolem nás. A jinak nic. Bzukot hmyzu? Ten už si ani nevybavím. Zpěv ptáků? Nepamatuji si, kdy jsem naposledy nějakého zahlédla. Ti se živí převážně hmyzem, a jelikož ten tady už skoro není, nemají co lovit. A tak hladoví. Stejně jako my.

Vtom rozříznul ticho kvilivý zvuk sirény, která oznamovala pauzu. Dnes již druhou a zároveň poslední.

Pomaloučku jsem začala slézat ze stromu. Ostatní ženy už na sebe začaly pokřikovat a konverzace nabírala na intenzitě. Konečně na sebe mohly mluvit a bylo evidentní, jak se na tuto chvíli těšily a připravovaly. Jedna překřikovala druhou, ale já v jejich větách nenacházela žádný smysl. Mým hlavním cílem bylo dostat se dolů tak, aniž bych ublížila sobě či stromu. Podařilo se. A vzhledem k tomu, jaké jsem byla poleno, měla jsem z toho radost. Jako jsem se radovala pokaždé během té spousty let, co jsem tady pracovala. U kořene stromu jsme měly připravené barely s vodou, na kterých se již podepsal zub času. Plechovým hrnkem jsem si nabrala vodu a rychle se napila. Musela jsem ukojit tu strašnou žízeň. Voda byla sice vlažná a s příchutí hliníku, ale nic lepšího jsme na výběr neměly.

Jídlo bylo na přiděl a nosili nám ho muži v bílých kombinézách. Rozdělili mezi nás potravinové krabičky, které se stejně jako barely používaly pořád dokola. Některé jsem již poznala po hmatu podle oděrek a vrypů. Opřela jsem se zády o strom, otevřela svoji krabičku a očima spočinula na hmotě skládající se z uvařené rýže a kukuřice. Vínou uměle vyrobené sóji a náhražce chilli bylo jídlo příliš slané. Tak slané, že jsem po něm zase hned dostala žízeň, kterou však nešlo přidělenou vodou uhasit. Jídla navíc bylo málo a já měla po chvíli opět hlad. Začarovaný kruh. A maso? Jeho chuť už jsem si ani nedokázala

vybavit, jelikož byl chov zvířat zrušen. S chovem domácích zvířat bylo spojeno nemálo potíží. Musely by se pěstovat další plodiny na krmivo, které by se musely ručně opylovat, zároveň by na chov musely být vymezeny velké prostory a poskytnuta zdravotní péče. Výsledek by nebyl zdaleka tak efektivní jako pouhé pěstování ovoce a jiných plodů.

Aniž bych pocítila být jen náznak sytosti, byla krabička prázdná. Vrátila jsem ji do sběrného koše a šla zpět ke stromu, ze kterého jsem před malou chvílí slezla. A v tu chvíli se únava a bolest nohou projevíly naplno. Každý den jsem trávila ve větvích stromů několik hodin. Od chodidel přes kotníky a lýtka až po stehenní svaly a kyčelní klouby jsem cítila takovou bolest, že jsem se musela rozhlédnout, zda mě někdo nepozoruje, a ulehla na chvíli do trávy. Naštěstí se všechny věnovaly svým bezduchým řečem a mě si nevšímalý. Cítila jsem snad každý nerv a třes nohou nešel zastavit. Zavřela jsem oči a vnímala melodii jejich hlasů. O čem mluvily? Připadalo mi, že o ničem. Zbytečné tlachání, kterým si vynahrazovaly ty hodiny mlčení.

Já milovala dialogy nebo jen vnitřní monology. Což se poslední dobou stávalo čím dál častěji. Doma na mě sice čekal manžel Kuan, ale nedá se říct, že nás dva by daly dohromady dlouhé rozpravy. Kuan byl hodně přímočarý, ideální člen společnosti. Netoužil po vědomostech a prožíval každý den, jako by byl naprogramovaný. Ale i tak jsem s ním byla ráda. A jestli jsme spolu o něčem mluvili, tak o našem synovi. Pětiletém Wei-Wenovi.

Hlasy ostatních žen mě již téměř usply, když tu mě náhle probralo hrobové ticho. Takové ticho, které předznamenává, že se něco děje. Rychle jsem se posadila a zadívala se stejným směrem, jakým se dívaly ostatní. Mezi stromy, odkud přicházeli přímo k nám.

Nebylo jim více než osm let, a jak se k nám blížili, poznávala jsem některé tváře. Pár obličejů patřilo dětem z Wei-Wenovy

školy. Měly na sobě stejný typ pracovního oblečení, jako jsme měly my. Dokonce i ve stejné šedé barvě. Vpředu a vzadu šli dva dospělí, mezi sebou měli natažený provaz s malými očky a děti je svíraly ve svých drobných dlaních. Muži udávali tempo hlasitými, ale nikoli přísnými povely. Nebylo nutné rvát či jinak děti děsit. To proto, že samy dobře věděly, co se chystá.

Děti šly ruku v ruce ve zvláštních párech, vždy malé s větším vedle sebe. Ty vyšší kráčely vpravo a menší vlevo. Tento zvláštní pochod malých stvoření, která se snaží i přes těžký terén jít v přesném zástupu, byl jasnou ukázkou výchovy a poslušnosti. Možná i dostaly rozkaz neupadnout. To se klidně mohlo stát.

Po očku po nás pokukovaly. Některé otáčely a klopily hlavy, když spatřily ženy, které pracují na stromech. Jako kdyby snad nevěděly, že tuto scénu je možné vidět v zóně 242 téměř všude. Když procházely okolo mě, jedna malá dívenka se na mě se zaujetím zadívala. Byla v páru s vyšším a velice hubeným chlapcem, který během chůze snad spal. V jednu chvíli si zívnu tak, že to vypadalo, jako kdyby měl v hlavě velikou díru. Ani se neobtěžoval přiložit si před zívající ústa volnou ruku. Celkový dojem byl dost smutný. Pochod apatických dětí, které jsou z pochodu a z nedostatku jídla na pokraji svých sil. Děti přicházely pravidelně každé jaro. Zdálo se mi, že jsou rok od roku čím dál tím menší a mladší.

Ale ne, byl to jen můj dojem. Dětem bylo akorát osm let a v tomto věku už měly za sebou školní docházku. Ve školách je totiž učili jen to nejnnutnější, pár písmen a čísel. Nebylo nutné, aby toho znaly víc. Školy byly spíše jako velké ubytovny, skladiště pro novou generaci lidí, které tam naučili jen základním znalostem, povinností a dovednostem, jež jsou nutné pro život v zóně. Doba, po kterou jsou děti ve školách, je pevně daná a nelze ji prodlužovat. Měly tam i různé ruční práce, například ze starých stromů se vyrábělo vlákno, které ve školách posloužilo k pletení kobereců s jemným vzorem.

Tak jemným, že si žáci osvojili titěrnou práci svými drobnými prstíky, a to se pak hodilo i při jejich další práci, při opylování.

Ještě jsem okem zahlédla, jak malý bezzubý chlapec zakopl a v pádu mu zabránila vyšší dívka, která pravou rukou nadzvedla a přidržela lano tak, aby mohl vyrovnat krok. Skupinka nás minula a pomalu mizela mezi stromy.

„Kam asi jdou?“ zeptala se jedna z mých spolupracovnic.

„Určitě do sadu 49 nebo 50,“ odpověděla jí druhá, „tam zatím nikdo s prací nezačal.“

Já už o ně ztratila zájem. Šly prostě tam, kam jít musely, a budou dělat jen to, k čemu jsou určeny.

Opět zazněl zvuk sirény a my musely zase šplhat na stromy a věnovat se práci. Lezla jsem na strom pomalu, srdce mi bušilo jako o závod. Z toho, že Wei-Wen má ještě tři roky, než mu bude osm, než ho uvidím kráčet ve stejném oblečení. Než budou jeho jemné ručky, zformované a vycvičené k práci zde v sadech, přetvořené pouze k jednomu účelu. Než se naplní jeho osud.

V současné době osmileté děti žádné dětství nečeká, musí začít pracovat. Moje generace ještě měla to „štěstí“, že jsme školu opouštěli v patnácti letech.

Tohle je život?

Ruce se mi třásly, když jsem zvedala nádobku s pylovým práškem. Myslela jsem na to, jak vlastně fungujeme. Každý musel pracovat, podílet se na koloběhu, který nám zajistil alespoň nějaké potraviny. Každý se musel podělit s ostatními i o své vlastní děti, a tak přidávat ozubená kolečka do toho obrovského stroje, který se nesměl zastavit. Prázdné sklady na obilí a děti odsouzené k práci v době, kdy by si měly jen hrát a radovat se. Ale hlavně ten strašný hlad. Svírající se žaludek, který trápil bez výjimky každého, kdo šel večer spát.

Abych dosáhla na květy za sebou, musela jsem se celá otočit. Uprostřed pohybu jsem ale narazila loktem do větve, o které jsem neměla ani ponětí, ztratila rovnováhu a snažila se

ji vyrovnat tím, že jsem se rychle naklonila na druhou stranu. A vtom se to stalo, pod mýma nohama se ozval zvuk lámající se větve. Samozřejmě to neušlo naší dozorčí, která byla v mžiku pode mnou a hodnotila nastalou situaci. Aniž by cokoliv řekla, zapsala si cosi do bloku a zmizela stejně rychle, jako se objevila.

Nehrálo žádnou roli, že ta větev byla krátká a slabá. Praskla, strom se poškodil, a já tímto přišla o část platu. Tentokrát do kovové krabičky v kuchyni neuložím moc jüanů, které se snažíme našetřit.

Když jsem opět popadla dech a uvědomila si, že s tím už nic nenadělám, přepnula jsem do pracovního režimu a pokračovala v opylování. Zvednout ruku s pylem, nabrat potřebné množství na štěteček a lehce potírat květy, přesně tak, jak to před lety dělaly včely. Ani nevím, kolik už bylo hodin, jen jsem doufala v brzký příchod večera.

Brzký příchod večera, kdy budu moci... kdy budu moci být alespoň chvíli se svým synem.

William

Maryville, Hertfordshire, Anglie, rok 1852

VŠE KOLEM MĚ BYLO ŽLUTÉ. Kam jsem se podíval, všude žlutá barva. Skoro jsem se v ní ztrácel. Zdá se mi to? Ne, není to výplod mé fantazie ani sen. Když jsem zaostřil, zjistil jsem, že jsem doma. Na všech zdech v celém domě se skvěly žluté brokátové tapety, které tam před lety nalepila má žena Thilda, když jsme se sem nastěhovali. Mému obchodu s osivy a semeny v Maryville se vedlo dobře, takže jsme si to mohli na tehdejší dobu dovolit. Jenže já stejně každý den přemýšlel, jak spojit obchod se svým dalším snem. Se studiem přírodních věd. Ale to už bylo dávno, dlouho před tím, než se z nás stala velká rodina s mnoha dětmi. A ještě déle před posledním rozhovorem s profesorem Rahmem.

Kdybych jen tušil, jaká muka budu zažívat při pohledu na ty ohavné žluté tapety, nikdy bych Thildě nedovolil je koupit, a už vůbec ne je nalepit na zdi v našem domě. Nebyly pro mne pouze dekorací, pronásledovaly mě na každém kroku, svou prokletou mocí mě sužovaly. Přes den mě děsily už jen tím, že jsem se na ně musel dívat, v noci pak ožívaly a měnily mé sny v noční můry. Nevím, zda i ony měly vliv na to, že jsem onemocněl, nebo mi jen způsobovaly černé myšlenky a smutek. Nikdo nevěřil tomu, že by mé stavy mohly souviset s barvou zdí u nás doma. Ani náš rodinný lékař mi nevěřil a raději se

snažil léčit moji úzkost vším, co tehdejší lékařství, a dokonce i alchymie, nabízely. Mluvil se mnou učeně a já mu nerozuměl ani slovo z toho, co se mi snažil říct. Říkal něco o dyskrazii, nerovnováze tělesných tekutin a o černé žluči v těle. Zpočátku na mě praktikoval klystýry, pouštění žilou, a to ze mě dočasně udělalo čtvernožce. K depresivním stavům se přidala i fyzická slabost a má tělesná schránka se změnila k nepoznání. I doktor shledal, že tudy cesta nepovede. S Thildou si jen šeptali, abych je náhodou nezaslechl, jen útržkovitě jsem pochytil věty typu „*je příliš slabý... to nemůže vydržet... nevidím žádná zlepšení*“. Doktor k nám postupem času chodil čím dál méně, muž přikovaný k posteli mu buď začal být lhotejný, nebo mu prostě došly nápady.

Bylo odpoledne a z patra pode mnou byl slyšet dívčí ryk. Rozeznal jsem Dorotheu, svoji přemoudřelou dvanáctiletou dceru, jak čte z bible. Procítěně citovala pasáže a já už pomalu začínal nabývat dojmu, že ke mně opravdu promlouvá samotný Bůh. Do toho zazněl pištivý hlas Georgiany, ale Thilda ji ostře umlčela a Dorothea přidala na hlase a pokračovala v čtení. Marthu, Olivii, Elizabeth a Caroline jsem od sebe po hlase nerozeznal.

Pak jsem zaslechl krátký smích. Měl jsem ho v paměti zarytý tak pevně, že bych jej poznal mezi stovkou jiných. Stejný smích tehdy ukončil rozhovor mezi mnou a profesorem Rahmem jako úder blesku.

Pak promluvil Edmund a já si uvědomil, že už není dítětem. Jeho hlas byl hluboký a čistý. Můj jediný syn a zároveň i nejstarší, šestnáctiletý potomek. Nastražil jsem uši, zoufale jsem chtěl porozumět jeho slovům. Doufal jsem, že zaslechnu, jak mluví o svém otci. Že řekne něco, co mě donutí vzchopit se a vstát z postele. Často jsem přemýšlel nad tím, proč za mnou k posteli nikdy nepřišel, a nebyl jsem schopen to pochopit. Trápilo mě to.

Z kuchyně se poté ozvalo řinčení hrnců. A Sevřel se mi žaludek: poznal, že se chystá oběd. Mé břicho zareagovalo

na tento podnět tak mocně, že jsem se v posteli schoulil do klubička.

Podíval jsem se na stolek vedle postele, odkud na mě zíral nedotčený krajíc chleba s uzenou šunkou a poloprázdná sklenice s vodou. Kdy jsem vlastně naposledy jedl? Jak dlouho jsem nic nepil?

Natáhl jsem se pro sklenici a naráz vypil její obsah. Jako hladový vlk jsem se zakousl do tmavého a silného krajíce chleba. Slaná chuť šunky mi připadala tak lahodná. Každé spolknuté sousto zmírňovalo křeče v žaludku, až postupně bolest ustoupila úplně. Zaplat' pánbůh.

Pokoušel jsem se v posteli nějak lépe uvelebit, najít pohodlnou polohu, ale nebylo to moc snadné. Záda jsem měl samý puchýř od proleženin, kůži slabou jako papír a chvíli trvalo, než se mi to povedlo.

Najednou bylo v domě ticho. Všichni zmlkli nebo odešli pryč. Neslyšel jsem nic jiného než praskající oheň v krbu.

A během pár okamžiků se ozval zpěv ze zahrady. Jasně jsem porozuměl tomu, co se zpívá.

Slyšme pět anděly, zvěstující znovuzrození krále...

To už jsou tady Vánoce?

V posledních letech se stalo jakousi tradicí obcházet domy a u každých dveří zazpívat nějakou koledu, kterou si lidé nacvičili. Nikoli pro odměnu či peníze, ale pro zachování ducha Vánoc a potěšení lidí v sousedství. To jsem se vždy cítil šťastný a temné dny mého života na chvíli rozzářilo světlo. Takový pocit jsem nezažil už pěknou řádku let.

Hlasy zpívajících lidí na mě doléhaly a slova koledy působila jako lék na duši.

*Mír na zemi a milosrdenství svým dětem,
hříchu zbavil nás svým světlem.*

Položil jsem nohy na podlahu a chystal se vstát. Chodidla jsem měl vláčná jako novorozenec a připadalo mi, jako bych stál poprvé na nohou. Ihned se mi vybavily Edmundovy

nožičky, když jsem je prvně spatřil. S vysokým nártem, tak heboučké a souměrné. Když přišel Edmund na svět, držel jsem v rukou právě jeho malinké nožičky. Líbal je a sliboval mu, že mu budu tím nejlepším otcem, jak už tak tátové slibují svému prvorozenému. Ale já to myslel vážně, chtěl jsem mu být *více otcem*, než jakým kdy byl ten můj pro mě. Držel jsem ho pevně a dlouho, než mi ho Thilda vzala s tím, že syn potřebuje nakojit.

Otupělé nohy mě pomalu nesly k oknu. Každý krok byl velice bolestivý a nejistý. Až se mi nakonec před očima otevřela zahrada a lidé, kteří v ní stáli.

Ale nebyli to sousedé. Pod okny stály mé vlastní dcery. Seřadily se jako sbor v kostele, vyšší vzadu a menší vpředu. Byly oděné do dlouhých tmavých kabátů, na některých visely, jiným zase už byly malé, a každý z nich byl samá záplata. Nad nimi prosvítaly bledé tváře, kterým šla pára od úst, jak sborově zpívaly.

Byl na ně krásný pohled. Cítil jsem se hrdý.

Mžoural jsem skrze okno, abych lépe viděl do zahrady. Hledal jsem možné publikum. Někoho ze sousedů nebo alespoň jejich matku. Ale v zahradě nebyla krom nich živá duše. A mně došlo, že publikem jsem já, že to krásné vystoupení bylo určeno jen mně.

*Světlo a život jsou tím vším, co se nám dostane,
uzdravení nemocných necht' neprodleně nastane...*

Zpívaly s pohledem upřeným k mému oknu, ale spatřit mě nemohly. Stál jsem ve stínu. Navíc se v okenních tabulkách odráželo slunce a nejspíš i stromy z protilehlého kopce.

*Zrozen jako syn země své,
zrozen k druhé šanci Tvé...*

Udělal jsem jeden krok vpřed.

Čtrnáctiletá Charlotte, nejstarší dcera, zpívala z plných plic. Hrud' se jí dmula při každém nádechu. Teatrálně otevírala ústa více, než bylo nutné, a byla pravděpodobně zodpovědná za celé tohle vystoupení. Jistě to vzešlo z její hlavy. Odmala

si zpívala skoro neustále. A když se to nehodilo, alespoň si broukala. A když musela být opravdu naprosto zticha, alespoň se houpala v bocích do rytmu, který měla někde hluboko ve své hlavě.

Právě ona mě jako první uviděla za oknem. Přes obličej jí přelétl pruh světla, jak šťouchla do Dorothey stojící hned vedle ní. Ta pokynula hlavou k o rok mladší Olivii, dvojčeti Elizabeth, že se na ně dívám. Ač byly dvojčaty, nebyly si vůbec podobné. Tedy ne po fyzické stránce. Ale sladce hloupoučké a naivní byly obě stejně. Spočítat jednoduchý matematický příklad pro ně bylo téměř nemožné. Přesto držely při sobě, jako kdyby je někdo k sobě přibil hřebíkem. V hloučku začalo být rušno, když mě spatřily i ty nejmladší. Devítiletá Martha objala sedmiletou Caroline, která sebou cukala. Carolin si přála být tou nejmenší a nejmladší, miláčkem všech. Tou však byla Georgiana, i když ta o to zrovna dvakrát nestála. Zaslechl jsem jen nepatrnou neshodu ve zpěvu, když si děvčata uvědomila, že se na ně dívám a píseň poslouchám. Ihned se však začala plně soustředit a předvedla mi dokonalý zpěv, který mi vyčaroval úsměv na tváři, jestli to tedy lze úsměvem nazvat. Snažil jsem se roztáhnout ztuhlé rty, jak to jen nejvíce šlo.

Byl jsem opravdu dojat. Zpívaly tak krásně, že se mi srdce div nerozskočilo. Připravily si to jen pro mě a jen proto, aby mě dostaly z postele. A když mě spatřily za oknem, jistě měly velkou radost z toho, že se jim to povedlo. Hned jak dozpívaly, běžely zpět do domu pochlubit se tím, jak se jim záměr vydařil, jejich hlasy se ozývaly všemi chodbami až ke mně do ložnice. Jásaly a popisovaly, o čem zpívaly a v jaké části koledy mě zahlédly.

*Zrozen jako syn země své,
zrozen k druhé šanci Tvé...*

A jejich nadšení nebralo konce. Byl jsem moc rád, že konečně mohou mluvit o svém otci, aniž by se je matka snažila umlčet nebo změnit téma. Naše děti se bály toho, že se už

nikdy z postele nedostanu a že asi brzy bude po mně. Možná se nechtěly smířit s pohledem na starce s průsvitnou kůží zarostlou řídkým vousem a s dlouhými nehty. Viděly mě nejspíš jako Ježíše a za každou cenu mě chtěly znovuzrodit.

Jenže zázrak se nekonal. Z očí mi tekly slzy, protože jsem nemohl svým andílkům dát dárek, který si přáli ze všeho nejvíce. Došoural jsem se zpět do postele a ulehl.

George

Autumn Hill, Ohio, USA, 2007

TOMA, KTERÝ SE TADY NEUKÁZAL OD LOŇSKÉHO LÉTA, jsem byl vyzvednout na nádraží v Autumn. Neměl jsem v plánu vyzvídat, proč domů tak dlouho nepřišel. Stejně by se mi odpovědi nejspíš nedostalo.

Na farmu to trvalo slabou půlhodinku. Cesta byla nerovná a pracovní pick-up na ní poskakoval jako koza. Auto mělo tu nešpinavější podlahu, jakou si lze vůbec představit. Taková byla, už když jsem vůz kupoval. Špína na podlaze byla hlavně od prachu z polí, jemná hlína se tam usazovala rok za rokem a teď se, vinou tajícího sněhu z našich bot, začala měnit v bláto.

Tom měl na klíně položenou bílou cestovní tašku. Byla z pevné látky a vypadala jako úplně nová. Když jsem se na nádraží sehnul, abych mu s ní pomohl, zjistil jsem, že je dost těžká. Přišel přece jen na týden, tak co tam má, ksakru, tak těžkého? Jen oblečení to být nemohlo, a stejně moc dobře věděl, že vše, co na sebe potřebuje, visí ve skříni u kotle. Kombinéza, boty, čepice a klapky na uši. Nejspíše to byly knihy, ale nepochopil jsem, jak si mohl vůbec myslet, že na čtení bude mít čas?

Když jsem konečně dorazil na nádraží, už na mě čekal. Autobus mohl přijet o chvíli dřív, ale pravděpodobnější bylo, že já přijel pozdě. Příjezdová cesta k domu byla zapadaná sněhem a já musel vzít hrablo a odklidit sníh z cesty.

„Proboha, Georgi, nepřeháněj to s tím. Trocha sněhu mu přece neublíží,“ řekla Emma se založenýma rukama, které se jí třásly zimou.

Neodpověděl jsem, jen dál odhazoval sníh, až se mi začal řinout pot po zádech.

Stále na mě hleděla a kroutila hlavou.

„To k nám přijede na návštěvu prezident Bush nebo co? Aby ses nepřetrhnul!“

Zvedl jsem oči od bílého sněhu a musel se na ni usmát. A ona mi úsměv opětovala. Znali jsme se už od školy a nebylo dne, kdybychom se na sebe alespoň jednou neusmáli.

A jako většinou měla pravdu. Zima byla už téměř u konce, sníh tál a to, co jsem dělal, bylo naprosto zbytečné. Stejně jako jsem předtím ometal sníh z úlů a dělal kolem nich cestičky. Za pár dní nebude po sněhu ani památky. Dnešní mírné sněžení bylo jen posledním projevem končící zimy. Já si prostě jen přál, aby bylo vše tak, jak má být, a aby se tady Tom cítil dobře. Čistil jsem úly od podzimního listí, které zamrzlo v česnech, a snažil jsem se s ledem a sněhem bojovat dál. Snad si toho Tom všimne. Dělávali jsme to spolu každý rok.

Když nás Tom naposledy opouštěl, byl to už muž. To jsem poznal nejen z toho, jak vypadal, ale hlavně z jeho objetí. Cítil jsem se jako ve svěráku, když mě sevřely jeho svalnaté paže. Většina rodičů své děti přehnaně chválí, když je vidí po delší době. A to platí už od plenek až do okamžiku, kdy je rodič na smrtelné posteli. *Jak jsi nám vyrostl. Z tebe už je mladý muž. A později: z tebe už je velký chlap. A dokonce i: no vidíš, teď je z tebe děda.* Ale v podstatě jde vždy i o formu chvály či slova hrdosti. To však nebyl ten dnešní případ. Tom se nám tak nějak scvrknul. Bledá pleť, trčící hubená ramena a nohy hubené jako tyčky. Oči měl zapadlé a zpod lícních kostí zely viditelné důlky ve tvářích. Nebyl to pohled hodný chvály, ani omylem. Přísahal bych, že cestou z nádraží na farmu jsem slyšel jeho chrastící kosti.

„Jak tam vaří?“ zeptal jsem se.

„Kde?“ odpověděl Tom otázkou.

„Na Marsu. Byl jsi snad poslední dobou ještě někde jinde než na koleji?“

Hlava mu poklesla mezi hubená ramena a zadíval se na mě nechápavě.

„No, upřímně si myslím, že asi nevaří nijak extra dobře nebo možná vůbec. To bys totiž nevypadal jako podvyživený. Vždyť je skrz tebe vidět, proboha.“

„Tati, máš vůbec ponětí, co znamená podvýživa?“ Vyznělo to povýšeně.

„Hele, mladej, není nutné, abys mě tady poučoval tím, co tě tam naučili za moje peníze. Jasně?“

A bylo ticho.

Dlouhé ticho, tedy mezi námi. Protože můj starý pick-up vydával tisíc a jeden zvuk.

„Omlouvám se,“ řekl jsem nakonec s náznakem úsměvu.

„To je dobrý,“ pípнул Tom a díval se přitom z okna na místy ještě zasněženou krajinu.

„Nakonec se mi má investice zúročila, jak vidím. Když mě můj syn má o čem poučovat,“ pronesl jsem teatrálně a dostatečně nahlas, aby z mé intonace bylo naprosto jasné, že chci odlehčit situaci a omluvit tím tu hloupost, kterou jsem prve řekl. Koutkem oka jsem po něm šilhal, jestli se alespoň neusměje. Ne, nehnul ani brvou a stále jen zíral z okna. Viděl jsem jeho odraz ve skle, a tak jsem si byl jistý, že se mi to nepovedlo. Mohl to alespoň předstírat, abychom nemuseli po zbytek cesty mlčet.

Nevzdával jsem to. „Přece ti platíme zvlášť za stravování, abys měl denně kvalitní jídlo. Snaž se, prosím tě, jíst trochu víc. Dělá mi starosti, když tě vidím takhle vyhublého.“

„Ano.“ To bylo vše, co mi odpověděl.

Natolik mě tím popudil, že jsem se chystal k výbuchu, zastavit auto, podrobit toho smrada výslechu a morálnímu kázání.

Co je to s tebou? Proč jsi tak hrozně hubený? Máš zapadlé oči, bereš něco? A dívej se na mě, když s tebou mluvím! Proč ses tady tak dlouho neukázal? A další otázky a moralismy, které bych na něj chrlil jako z kulometu, se mi rodily v hlavě. Pak jsem se ale jen zhluboka nadechl, pevněji sevřel volant a svůj zbytečný výslech spolkl.

„Jestli nemáš chuť se mnou mluvit, tak jsi na mě nemusel čekat a mohl jsi jít pěšky.“ Zkusil jsem to znovu.

„Tati,“ vzdychl.

„Tak promiň, no. Trochu žertuji.“

Téměř jsem spolkl i další pokusy, ale bylo mi líto jen sedět vedle něj a mlčet.

„Víš, když jsi odjížděl, byl jsi jiný. Nevím, jak to správně říct, ale když tě teď vidím, zdá se mi, že něco není v pořádku,“ řekl jsem s obavou v hlase.

„Jsem v pohodě, tati, OK?“

Na to se dalo odvětit jen jediným způsobem.

„OK.“

Hotovo. Toliko bylo z rozpravy otce se synem, kteří se několik měsíců neviděli. To byl asi jeho nový projev spokojenosti. Takhle mi dával najevo, jak moc se na mě a svůj domov těšil. Že celé ty dlouhé měsíce, kdy byl od rodiny odloučen, mu bylo nevýslovně smutno a měl spoustu zážitků k vyprávění. Jako bych vezl cizího člověka, kterému není do řeči.

Cítil jsem se pod psa. Jestli to byl vztek, smutek nebo bezmoc, nevím. Nezodpovězené otázky, které jsem položil nebo položit chtěl. Ty, co teď spočívají spolknuté někde v mojí duši a dožadují se odpovědi od něj, od Toma, a ne od mého svědomí, které odpovídá jen tak, jak by si samo přálo.

Emma ho objala přesně tím způsobem, jakým to dělala už od jeho dětství. Přivinula si jej k sobě a vypadalo to, jako by se mazlila s plyšovou hračkou. On však neprojevil sebemenší náznak radosti, ani nepozvedl paže k tomu, aby Emmu také objal. Ničeho nového kolem domu, co jsem za

ty měsíce udělal, si ani nevšiml. A pokud ano, nedal to na sobě znát.

K jídlu nám Emma přichystala sekanou a vařenou kukuřici, to vše přelité světlou smetanovou omáčkou. Tomova poloviční porce byla v zeleném talíři rozdělena na dvě poloviny. Kukuřice zvlášť a maso co nejdále od úst, jak to jen bylo možné. On nejí maso? Emma i já jsme se na sebe se stejným údivem v očích podívali a beze slova usoudili, že na něj asi jen nemá chuť. Měli bychom se sebrat a jít něco dělat ven. To prospěje nám všem.

Emma však do ticha spustila směrem k Tomovi vodopád otázek. A nebylo se jí co divit, hořela touhou vědět o Tomově životě vše, stejně jako já cestou z nádraží. Ptala se na školu, jaké mají předměty a učitele. Na přátele, a dokonce i na to, zda už má nějakou dívku. Jaké mají ubytování, zda mu tam není zima. Na stravování, které jí zřejmě dělalo stejné starosti jako mně, když jsem Toma spatřil. U stolu to však probíhalo jinak, než jak tomu bylo se mnou v autě. Lehce se dalo spočítat, že položila mnohem více otázek, než kolik se jí dostalo odpovědí, ale nebylo to tím, že by Tom nechtěl odpovídat. On prostě neměl kdy, protože mezi jednotlivými otázkami nebyl téměř žádný prostor k jeho reakci. A všiml jsem si, jak se vždy nadechl s tím, že své matce odpoví, ale když její ústa pořád mlela dál, vždy to s povadlým úsměvem vzdal. Jeho pohled jasně napovídal, že je ochoten povědět jí vše, jen mu k tomu musí dát příležitost. Je to jeho matka a posledních pár hodin jasně ukázalo, že jejich vztah je přesně takový, jaký má vztah syna a matky být.

Jeho pravou dlaň svírala ve svých rukách tak pevně, jako kdyby ho už nikdy nechtěla pustit. Mezi všemi těmi otázkami jej dokázala ještě pobízet k jídlu a přistrkovala mu talíř stále blíže, až mu ho málem zvrhla do klína.

Tomu všemu jsem mlčky přihlížel. Sem tam jsem přikývl, když se na mě Emma podívala, a smál se, když se smáli oni.

Po tom víceméně jednostranném rozhovoru v autě jsem nechtěl navodit podobnou atmosféru i tady. Přece jen budeme mít ještě celý týden na rozhovor typu otec–syn.

Kouskem chleba jsem vytřel zbytek omáčky a příborem nastavil na talíři čas 16:20, abych dal jasně na srozuměnou, že jsem dojedl. Chystal jsem se zvednout od stolu, když se začal zvedat i Tom od nedojedeného jídla.

„Bylo to moc dobré,“ pronesl směrem k Emmě.

„Měl bys dojíst ten zbytek, Tome. Máma nad tím strávila několik hodin hlavně kvůli tobě,“ podotkl jsem a položil mu ruku na rameno. Snažil jsem se nebýt příliš přísný.

„Už snědl až dost,“ odbyla mou snahu Emma.

Tom pomalu zase usedl a vzal si do ruky vidličku.

„Ale, Georgi, je to jen sekaná.“ Mávla rukou. „Nebylo to zas tolik práce.“ Usmála se na Toma.

Chystal jsem se namítnout, že moc dobře vím, v kolik hodin ráno vstala, aby udělala synovi radost. A to vše jen proto, aby dala najevo, jak moc se na něj těšila.

„Měl jsem v autobuse sendvič,“ předběhl mě Tom.

„Raději si dáš nějaké jídlo chystané bůhví kde a ani bůh neví kým?“ zareagoval jsem trochu přehnaně. „Přece ti muselo být jasné, že tady na tebe bude čekat oběd a že my se nejspíš těšíme na společnou chvíli u jídla jako rodina.“

Tom si jen povzdechl a z jeho výrazu bylo jasné, že toho teď opravdu lituje.

Emma se na mě podívala s údivem a očima až na vrch hlavy.

„Přece o nic nejde, měl hlad, a tak si dal něco malého cestou,“ omlouvala ho.

Tom postrkoval plátek sekané po talíři. „Přestal jsem jíst maso!“ zašeptal.

„Cože?“ vyvalila na něj Emma oči. Pak vstala a začala sklízet stůl. Nedojedený plátek sekané skončil pod dalšími třemi talíři. Navrch ještě příbor, to jen pro případ, že by v něm *třeba* ještě zůstalo trochu života. Vstávajíc od stolu se pažemi

zapřela o hromádku talířů tak silně, aby se ujistila, že sekaná zůstane ve spodní vrstvě jako nějaká dávná fosilie.

„Teď už je mi jasné, proč vypadáš jako suchá větev,“ podotkl jsem.

„Možná by nám bylo na světě lépe, kdyby byli *všichni vegetariáni*. Těžko by někdo na světě měl hlad, bylo by dost jídla pro všechny!“ hájil se Tom.

„Být všichni vegetariáni?“ To už jsem na Toma hleděl podlitýma očima. „Lidé jedí maso odnepaměti, to vás v té škole neučili?“

Další moje slova zastavilo zlověstné chrastění nádobí v třesoucích se Emminých rukou.

„Určitě si to Tom dobře rozmyslel, než přestal jíst maso. Jistě ví, proč to dělá, a zná způsob, jak takhle žít. Přece není jediný na světě,“ otočila se k nám Emma držící nádobí stále v rukou.

„To si teda nemyslím,“ opáčil jsem s pohledem na jeho vyhublé tělo.

„Jsou miliony lidí, kteří nejedí maso,“ oponoval pomalu, ale pevným hlasem Tom.

„Na téhle farmě se maso vždy jedlo a jíst bude!“ Než mi všechna slova vyšla z úst, dopadla židle na zem, jak prudce jsem vstal.

Emma ke mně okamžitě vyslala *ten* svůj pohled. A tentokrát neříkal, *přestaň*, ale doslova znamenal *drž už hubu*.

„Mám do sebe cpát maso jen proto, že na své farmě chová můj otec prasata?“ spustil vznětlivě Tom. „Co na tom záleží, jestli jím nebo nejím maso? Budeš mě mít méně rád, když přestanu jíst maso? Co když budu chtít jíst jen med?“ Skoro se u toho usmál, ale rychle se ovládl.

„Měl jsem tušit, že ještě nejsi zralý pro *život* na vysoké škole. Na kolej a vliv ostatních. Neměl jsem tě tam posílat a nechat je, aby ti vygumovali hlavu.“

„Je dost starý i chytrý na to, aby věděl, co je pro něj nejlepší. A ta škola mu v životě jen pomůže. Bez ohledu na to,

jaký životní styl si zvolí,“ opáčila Emma a opět měla pravdu. Všichni do školy musí.

„Já svoji vysokou školu absolvoval tady, na farmě,“ pronesl jsem hrdě a ukázal rukou na východ, kde se rozkládala naše pole a hospodářské budovy. Záhy mi však došlo, že ukazují na západ, kde krom lesa není nic.

Tom se ani nesnažil odpovědět.

„Děkuji za jídlo, mami,“ zvedl se od stolu a šel rovnou k ní. „Běž si odpočinout, udělám to,“ řekl a dostalo se mu sladkého úsměvu. Zavázal si kolem pasu zástěru a pustil se do mytí nádobí. Na mě se nikdo neusmál, ani mi nikdo už nic dalšího nepověděl.

Připadal jsem si jako slon, kolem kterého prošli, aniž by vzhledli. Houby jako slon, jako mamut. Jako dávno vyhynulý druh.

Tao

„KDYŽ MÁM TŘI ZRNÍČKA a ty máš dvě, kolik jich máme dohromady?“

Vzala jsem dvě zrnka rýže ze svého talířku a položila je na prázdný talířek, který měl Wei-Wen před sebou.

Tváře dětí, které jsem viděla v sadu, jsem měla stále před očima. Wei-Wen bude za chvíli stejně starý jako ony. Škoda, že nemůže navštěvovat některou ze škol pro „vyvolené“, které se nacházejí v naší zemi. Jsou určené pro ty, kteří jsou později ve vedení skupin, pro lidi s předurčenou odpovědností a možností pracovat na lepších místech, než na jakém pracuji já. Jenže to by musel být ještě chytřejší, než je teď, a být nejlepší z celé školy.

„Proč máš tři a já jen dvě?“ podivil se Wei-Wen a pohlédl na svá dvě zrnka rýže.

„Ty máš tedy tři a já dvě zrníčka. Kolik jich máme dohromady?“ přidala jsem jedno ze svých rýžových zrnků na jeho talířek.

Wei-Wen nevěnoval pozornost tomu, co jsem po něm chtěla, a začal si prstem kreslit po talíři.

„Já chci víc kečupu.“

„Wei-Wene, no tak!“ chytila jsem ho za ruce ulepené od jídla.

„Správně se říká, mohu dostat ještě kečup?“ povzdechla jsem si a pokynula hlavou k našemu rýžovému příkladu.

„U mě jsou dvě a u tebe tři, kolik jich je dohromady? Budeme spolu počítat. Jedna, dva, tři, čtyři, pět.“

Jeho zapatlaná ručička mi však vyklouzla a on ji hned natahoval k láhvi s kečupem. „Mohu dostat ještě kečup?“

Měla jsem s výukou začít dřív, ne až tak pozdě v jeho věku. Každý den na něj mám jen hodinu času, víc ne. Hodinu, kdy ho mohu naučit něco víc, než co se učí ve škole. Proč tak málo? Proč musím být tak dlouho v práci a pak věnovat pouhých šedesát minut svému synovi, než bude muset jít spát?

„Pět, Wei-Wene. Pět zrníček rýže, je to tak?“

Vzdal snahu o kečup a stáhl ruku zpět. Jak chtěl na láhev dosáhnout, naklonila se s ním židle dopředu. A teď, jak se rázně usadil, dopadla kovová stolička s duněním opět na všechny čtyři nohy. Často býval trochu divoký, neposedný, zbrklý a máváním rukou nejednou něco shodil, ale všem připadal roztomilý a šťastný. Chodit začal později než jiné děti, avšak vzhledem k jeho povaze jsem byla ráda, že si jen tak sedí, směje se na všechny, a že věci ve skříňkách a na policích stojí na svých místech. Hodně lidí se na něj chodilo dívat, protože rozesmát ho nedalo téměř žádnou námahu. A smích byl vzácný.

Vzala jsem červenou láhev s náhražkou kečupu a vymámila z jejího obsahu trochu na jeho talíř. Třeba začne konečně spolupracovat, pomyslela jsem si.

„Tak prosím, pane!“ pobídla jsem ho.

„Ano! Kečup!“

Vzala jsem další dvě zrnka rýže z mísy na stole.

„Koukej, tady máme další dvě. Kolik už jich máme dohromady?“

Ale on byl příliš zaneprázdněn jídlem a tím, aby měl kečup rozpatlaný všude po obličejí.

„Wei-Wene, počítej. Kolik to je?“

On však jen rychle vyprázdnil talíř, zvedl jej do výšky a začal zvuky napodobovat staré letadlo. Miloval tuhle hru. Dokázal si dlouho hrát na podlaze, kde stavěl silnice, letiště

a autobusová nádraží. Jakýkoliv předmět mu posloužil jako autíčko, autobus, letadlo či helikoptéra.

„No tak, Wei-Wene, čekám na odpověď.“ Vzala jsem mu talíř z ruky.

„Podívej se sem, pět plus dva. Kolik nám to dá dohromady?“ Hlas se mi trochu třásl. Nespokojenost jsem schovala za úsměv a snažila se ho přimět k počítání.

„Chci to! Dej mi to letadlo! Je moje!“ Kuan to sledoval z obývacího pokoje, kde popíjel čaj s nohama na stole. Jeho oči byly upřeny přímo na mě zpoza hrnku, ze kterého se kouřilo.

Aby mě uslyšeli oba dva, přidala jsem trochu na hlase.

„Raz, dva, tři, čtyři, pět, šest a sedm.“ Podívala jsem se na Wei-Wena a usmála se. „Opravdu je to sedm? Co myslíš? Koukej, tři, čtyři, pět, šest a tady je sedmé. Je to správně?“

I když se mi dnes odpovědi nedostalo, nevádí. Budu s ním počítat každý den, dokud se to nenaučí.

„Já chci svoje letadlo!“ A natáhl své baculaté ručky směrem k talíři, jak to jen šlo.

„Kamaráde, letadlo teď musí odpočívat,“ zvýšila jsem opět hlas. „My jsme přece chtěli počítat, nebo ne?“

Kuan si nepatrně povzdechl a zvedl se z křesla. Zamířil k nám, a když přišel do kuchyně, stoupl si přímo za mě. Rukama mě chytil za ramena a řekl: „Je osm hodin.“

Vymanila jsem se z jeho rukou a naklonila se k synovi.

„Tatínek se spletl o jedno zrnko. Správně je to sedm,“ pohlédla jsem na něj vyčítavě.

„Tao!“

„Už má jen patnáct minut!“ odsekla jsem.

„Proč to děláš?“ Rozhodil rukama a já od něj odvrátila zrak. Nechtěla jsem vést tuto debatu o našem dítěti, protože moc dobře vím, co by řekl. Že mladší už Wei-Wen nebude a zakrátko mu bude osm. A všechny děti musejí od osmi let nést svůj úděl, jak je tomu už dlouho. A pak by zahájil svou řeč, kterou jsem si vyslechla už tisíckrát. Že máme být vděční

za to, co máme a kde žijeme. Co kdybychom nežili tady, ale třeba v tom hrozném Pekingu, nebo dokonce v Evropě. Musíme se podřídít tomu, kdo jsme a jaké máme v tomto světě místo.

Jako kdyby to přednášel. Přesně formulované věty má v hlavě vtisknuté a dokáže je odcítovat i pozpátku. Nejvíce znepokojující ale je, že tomu všemu bezmezně věří a přesně se podle toho také chová.

Kuan pohládl Wei-Wena po ježatých vlasech. „Rád bych si s ním hrál,“ řekl jemně a tiše.

„Já chci letadlo!“ protestoval nadále chlapec.

„Tohle letadlo je rozbité, už nemůže létat. Ale co takový kartáček na zuby? Ten by nemohl být letadlem?“ Kuan Wei-Wena zvedl ze sedačky, vzal si ho do náruče a odešel do koupelny.

„Kuane, ale já...“

Dělal, že mě neslyší. Zůstala jsem sedět. Veškerá slova, která jsem chtěla říci na protest, mi zamrzla v krku. Kuan udělal dobře, že malého odnesl. Už musel být unavený a bylo pozdě. Nejlepší čas dát ho spát. Později už spát odmítá, a to se pak nevyspí nikdo.

Já byla jiná. Sama jsem se ve třech letech naučila číst. Učitelé byli udiveni, když jsem si polohlasně a plynule četla pohádky. Jen pro sebe, nikdy jsem nečetla nahlas pro ostatní spolužáky, ty jsem si vždy držela od těla. Doma jsem také hodně četla, ale rodiče mi dovolili pouze knihy pro děti. Zato učitelé mě nechali číst všechno možné a kdykoliv jsem chtěla. Třeba i v době, kdy jsem měla být venku s ostatními dětmi. Individuálně mě vzdělávali, pouštěli různé filmy, které jim zůstaly. Většina knih a filmů pocházela ještě z doby před kolapsem, z doby před pádem demokracie a světovou válkou. Tenkrát byla expanze informací vysoká, takřka nekontrolovatelná. Škoda, že jsem se nenarodila dřív.

Kolaps měl vliv také na digitální sítě a během tří let se zhroutil všechny. Lidé byli najednou odkázáni na potrhané

knihy, opotřebované DVD, poškrábané CD a zastaralý software. Krátce nato přestaly fungovat i pevné telefonní linky.

Hltala jsem všechny stránky poničených knih a hodiny proseděla u sekajících se filmů. Vše, co jsem kdy četla nebo viděla, se mi vtisklo do paměti a vidím to ještě dnes tak jasně, jako kdyby se tam vše uložilo teprve včera.

Styděla jsem se za to, že jsem byla tolik jiná. Někteří učitelé se snažili přesvědčit mé rodiče o nevidaném nadání jejich dcery, o tom, jak by se dalo těchto schopností využít, ale oni chtěli raději slyšet o průměrnosti a normálnosti. Za plachým úsměvem se skrývalo jejich zděšení. Chtěli, abych byla dobrá hlavně v tělocviku, ve šplhu, nestáli o inteligenci, chytrost, talent. Nebyli nadšení z toho, že vybočuji z řady. Pravděpodobně jsem je zklamala, neboť jsem se dál nořila do oceánu nových slov a nacházela možnosti, jak pojmenovat různé věci i jinak, než jak jsem doposud znala. Zacházela jsem dál do historie a tam jsem našla vše. O hromadném vymírání živočišných druhů, zejména pak zmizení opylujícího hmyzu. O vzestupu hladiny moří, o globálním oteplování planety a o jaderných haváriích, které tomu přispěly největší měrou. Skutečnosti o tom, jak světové velmoci jako USA a Evropa postupně padly, protože se nedokázaly přizpůsobit, a v nastalém chaosu a bídě přežil jen zlomek lidí na zdecimované Zemi. Hlavním zdrojem potravy se tam stala kukuřice a obilí. Tady v Číně jsme však na nadcházející situaci byli připraveni. Nejvyšší rada spolu s několika výbory nás vedla v průběhu kolapsu, jako by nás pevně držela za ruce, a provedla nás vším tím chaosem. Někdy nám připadalo jejich jednání nesmyslné a rozhodnutí zbytečně krutá, ale nikdo nemohl nic namítat, ani se nebylo koho ptát. A tak žijeme dodnes. Každý plní svůj úkol a nikdo neví, kdo úkoly přiděluje. Postupně se na minulost zapomnělo. Lidé se smířili s tím, jaké podmínky byly nastoleny, a každý měl od té doby jasně dané povinnosti a úkoly. Ani já nebyla výjimkou a postupem času můj zájem o další učení upadal.

Ovšem jen do doby, než se mi do rukou dostala značně potrhaná kniha o slepém včelaři. Překladem z anglického jazyka jsem se trápila dlouhou dobu. Jistě jsem nepochopila vše přesně tak, jak autor původně napsal, ale i tak mě kniha doslova uchvátila. Vydaná byla v roce 2037, pár let před kolapsem, v době, kdy už na světě žádné včely nebyly. Obsahem knihy byly i obrázky včel a nákresy úlů. A to jsem ukázala své učitelce. Byla jsem z toho druhu hmyzu naprosto unešená. Jak fungoval roj, o královně, která kladla vajíčka do zvláštních pravidelně tvarovaných komůrek. Tehdy jsem plástve ještě nedokázala pojmenovat. Malé larvy včel, které byly krmeny dělnicemi něčím, co se jmenovalo mateří kašička. Paní učitelka podobnou knihu nikdy neviděla a stejně jako já byla včelami fascinována. Začetla se nejdříve mlčky do jedné pasáže, postupně začala mumlat jen tak pro sebe, až nakonec četla nahlas a s velkým zaujetím obracela stránku za stránkou. Četla o tehdejších znalostech. O tom, že popírání instinktů vede vždy jen ke zkáze. Jakmile je včelám znemožněno jejich instinktivní chování, nastane jejich zánik. A vymřením tohoto konkrétního druhu nastane v přírodě nerovnováha takového rozsahu, že to bude mít během krátké doby tragický dopad na celou planetu.

Bylo mi pouhých osm let, takže z toho, co četla, jsem moc nepochopila, ale z výrazu její tváře jsem odvodila, že se jedná o něco zásadního. Hrůza v jejích očích mi ukázala, že ji kniha hluboce zasáhla. A já si v tu chvíli uvědomila pravou podstatu vzdělání. Bez znalostí nejsme nic, jen zvířata, která popírají své instinkty.

Motivovalo mě to. Už jsem se neučila jen proto, abych něco věděla, ale hlavně proto, abych vše pochopila. Během chvíle jsem svými znalostmi předběhla všechny ostatní ve třídě a stala se nejmladší pionýrkou ve straně. S jakou hrdostí jsem nosila ten červený šátek kolem krku. Ale byla to jen má osobní a soukromá radost, rodiče se pouze pousmáli a víc je to

nezajímalo. Pro mě to však znamenalo mnohem víc. Nepyšnila jsem se krásným obličejem, ani atletickou postavou, nebyla jsem silná a obratná. Ničím jiným než znalostmi jsem se tak chlubit nemohla.

O dva roky později, v deseti letech, jsem zjistila, že se v jiných částech naší země nacházejí lepší školy. Chtěla jsem tam, i když to znamenalo, že bych musela denně dojíždět. Pořád by to však bylo lepší, než začít od patnácti let pracovat v sadech a být tam až do smrti. Samotná ředitelka školy mi pomáhala s výběrem vhodné školy, neboť věděla, že se svojí inteligencí mám otevřené dveře ve všech. Jenže na to byla potřeba spousta peněz a ty nebyly. Když jsem se rodičům o možnosti studia, které stojí nemalé peníze, zmínila, hleděli na mě jako na blázna, kterému vůbec nerozumí. Zkoušela to i ředitelka, ale neuspěla. Nevím, co jim vlastně řekla, ale ať už to bylo cokoliv, nedokázala obhájit svá slova před faktem, že rodiče prostě žádné peníze neměli a nebyli ani ochotni nějaké peníze našetřit.

Nakonec jsem se musela smířit s tím, že veškeré vyhlídky na školu a lepší život zůstanou navždy jen v mých naivních snech. A šlo to velice těžko, vlastně dodnes jsem se nedokázala vyrovnat s tím, že je ze mě někdo jiný, než kým bych měla skutečně být. Že rodiče potlačili mé instinkty.

Z koupelny se ozval dětský smích.

„Ne, tati! Prosim, ne!“

Vstala jsem a dala nádobí do dřezu. Došla jsem k zavřeným dveřím od koupelny a tam se zaposlouchala do smějícího se hlasu. Chtěla jsem si ho dobře zapamatovat, protože čas plyne dál a Wei-Wenův hlas bude jednou jiný, hrubší.

Sáhla jsem po klice, stiskla ji a otevřela dveře. Wei-Wen ležel na podlaze a smíchy kopal nohama. Kuan stál nad ním a předstíral boj s kalhotami, které nechtěly pustit jeho pravou nohu.

„Pospěšte si,“ houkla jsem na Kuana.

„Pospíšet si? To bohužel nejde s těmito nezbednými kalhotami,“ odvětil Kuan, předstíraje strašnou námahu. Wei-Wen začal smíchy modrat.

„Jsem zvědavá, jak teď usne, když jsi ho takhle rozdováděl!“

„Slyšíte? Kalhoty jedny praštěný, tady končí veškerá leg-race,“ zvažněl Kuan, ale to Wei-Wena teprve uvedlo do toho správného záchvatu smíchu.

„Hm, teď se mu určitě bude chtít spát.“ Kuan pochopil. Zavřela jsem za sebou dveře a šla do kuchyně, kde jsem rychle sklidila umyté nádobí.

Pak jsem si vzala psací potřeby. Čtvrt hodiny mi snad dovolí.

William

Ach, má drahá Charlotte. Často seděla u mé postele se skloněnou hlavou nad nějakou knihou. Potichu obracela stránky a soustředěně se věnovala jednotlivým řádkům textu. Neměla by být teď ve svých čtrnácti letech někde jinde? Určitě by neměla vysedávat u postele a dělat společnost starci. Přesto za mnou chodila stále častěji a já díky ní a díky zvuku obracených stránek mohl rozeznat den od noci.

Thilda na rozdíl od ní chodila čím dál méně. A doktor? Ten už vůbec. Ani si nevzpomínám, kdy jsem s ním naposledy mluvil. Možná na něj došly peníze.

O profesoru Rahmovi se Thilda nikdy ani slovem nezmínila. Chtěl jsem vědět, jaké by to bylo, kdyby přišla a chtěla si o něm popovídat. Zmínka o něm by mě nejspíš dokázala probudit i z věčného spánku. Podle všeho si Thilda nikdy nespojila mé poslední setkání s ním a můj následný stav. Jeho smích, který mě beze sporu upoutal na tohle lůžko a uvrhl mě do stavu, v jakém jsem dodnes.

To on požádal mě, abych ho navštívil. Netušil jsem, proč mě pozval. Nebyl jsem u něj celé dlouhé roky, občas jsme se jen potkali ve městě, a to pak došlo pouze k zdvořilostním frázím a slovům o nedostatku času z jeho strany, aby mohl hned zase jít dál.